

היבטים לשוניים בפרשת ויצא עה

הודעה על כינוס תורני לשוני במצפה יריחו

הודעה מטעם ידידנו אוריאל פרנק נר"ו

לקראת יום העיון "תורה ולשון בצִהרי יום",

שבעז"ה יתקיים במצפה יריחו,

ב"זאת חנוכה", ב' בטבת תשע"ה,

אנו מזמינים את הציבור להגיש הצעות להרצאה קצרה בנושא לשוני.

1. את ההצעות יש לשלוח לדוא"ל:

info@maanelashon.org

2. ההצעה תכלול: הצעה לכותרת, תקציר בן 25 – 50 מילים, וכן שם מלא (ותואר, אם יש) של המרצה.

3. הוועדה המארגנת תבחן את ההצעות השונות, ותבחר מתוכן את המתאימות. אין התחייבות לקבל כל הצעה.

בברכה ובתודה מראש,

אוריאל פרנק

דקדוקי מילים וחלקם בעלי שינויי משמעות בפרשת ויצא ובהפטרה, ובראשון של וישלח

כח יא מִרְאֲשֵׁתָיו: המ"ם בשוא והאל"ף חטופה

כח יד כַּעֲפָר: העמדה קלה בכ"ף למנוע הבלעת העי"ן החטופה

כח טו אֶעֱזְבֶּךָ: הזי"ן בקמץ חטוף (קטן) והבי"ת בשוא נח. אֶת אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי לָךְ: יש להקפיד על מיקום הטעמים ולהימנע מקריאה אֶת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ

כח טז מִשְׁנֵתוֹ: יש להקפיד על קריאת הדגש שבשי"ן, שלא יהא כאילו מדובר על לימוד משנה. וְאֶמַר: בזקף גדול ולא ברביע

כח כ וַנֵּתֶן-לִי: געיה בנר"ן

כח כא לְאֱלֹהִים: האל"ף כלל אינה נשמעת

כח כב עֲשֹׂר אֶעֱשְׂרֶנּוּ לָךְ: טעם טפחא בתיבת עֲשֹׂר, אין לחוש לאותם ספרים אשר הטעימו בטעות עֲשֹׂר אֶעֱשְׂרֶנּוּ לָךְ

כט ג וַנִּלְלוּ: למ"ד ראשונה בשוא נע ולא בחטף

כט ו בָּאָה: הטעם באל"ף מלרע, המטעים את הבי"ת משנה משמעות

כט ט בָּאָה: הטעם בבי"ת מלעיל, המטעים את האל"ף משנה משמעות

כט טו הָכִי-אָחִי: יש להבחין בין שתי המילים ע"י השמעת החי"ת בצורה הרוטה, וגם בהבחנה בין ה"א לאל"ף

כט טז וַלֵּבָן: על אף הקושי, למ"ד ראשונה בשוא נח, בדומה בהמשך לא ד וַלֵּלְאָה

כט יח וַיֹּאקֶב: יש להעמיד קלות את קריאת הי"ד בסגול למנוע את הבלעת האל"ף החטופה שלאחריה, דבר דומה גם בהמשך הפס' אֶעֱבֹדְךָ ובמילה זו הבי"ת בקמץ חטוף והדלי"ת בשוא נח כט כא הָבָה: הטעם בבי"ת מלרע¹

כט כז עוֹד שְׂבַע-שָׁנִים אַחֲרוֹת: טעם טפחא בתיבת עוֹד וכן הדבר בהמשך בפס' ל

כט לב בְּעֵנָי: העי"ן בקמץ קטן, הנר"ן בשוא נח ואחריה יו"ד בחירק מלא, יש לקרוא: בְּעֵנָיִי

ל א מִתָּה אֲנֹכִי: הטעם בתי"ו מלרע הקורא מלעיל משנה משמעות

ל ג וַתֵּלֶד: הוא"ו בשוא נע (לא בפתח) ובמלרע, וא"ו חיבור ולשון עתיד

ל טו הַמַּעֲט: המ"ם רפויה ללא דגש ובשוא נח²

ל טז יַעֲקֹב: בטעם מונח (שופר הולך) ולא במרכא

ל יח יִשְׁשַׁכָּר הקרי יִשְׁכָּר: השי"ן השניה כאילו אינה כתובה, הקורא יִשְׁשַׁכָּר משתבש

¹ בשאר המקומות במקרא – מלעיל

² אין געיא (מתג) בה"א, אבל גם המוסיפים געיא קוראים בשוא נח

ל כ זָבַד טוֹב: ז"ן בצירי ולא בסגול

ל כא יִלְדָּה בָּת: הטעם נסוג ליו"ד (למ"ד בשווא נע) והב"ת דגושה מדין אתי מרחיק

ל כז וַיִּבְרַכְנִי: הר"ש בשווא נע ולא בחטף

ל כח נִקְבָּה: הנו"ן בקמץ חטוף (קטן) והקו"ף בשווא נח. הקורא בקמץ רחב ובשווא נע – משנה משמעות

ל ל וַיִּבְרַךְ: הטעם בב"ת מלעיל

ל לב בִּכְשָׁבִים: לשים לב לא לקרוא בכבשים, אין כאן שינוי משמעות אבל זו מילה אחרת

ל לד לוֹ יְהִי כְדָבָרָךְ: טעם טפחא בתיבת לוֹ

ל לז וַיִּקַּח-לוֹ: געיה ביו"ד. מִקֵּל לְבָנָה לֶח וְלוֹז וְעֶרְמוֹן: יש להאיץ מעט את קריאת התיבה לֶח להסמיכה לקודמתה ולהימנע משיבוש המשמעות

ל לח בִּשְׁקָתוֹת: הקו"ף בשווא נע ולא בחטף

ל מ וַיֵּשֶׁת-לוֹ: וַיֵּשֶׁת מוקף ולא קדמא

ל מא לִיתְמָנָה: הח"ת בשווא נח ולא בחטף והמ"ם בצירי

ל מב וּבַהֲעֵטִיף: הב"ת בשווא נח ויש להעמיד קלות את קריאת הה"א למנוע הבלעת העי"ן החטופה

לא ז הִתֵּל בִּי: הטעם נסוג לה"ה מלעיל

לא יב עֲשֵׂה לָךְ: טעם נסוג אחור לעי"ן

לא טו נִכְרָיוֹת: הר"ש בחירק חסר והיו"ד אחריה בחולם מלא ודגש חזק

לא כד הַשְׁמֵר: מלעיל

לא כט אֶמְשֵׁן: במונח לגרמיה

לא לב גִּנְבָתָם: במלעיל

לא לט תִּבְקֶשְׁנָה: הקו"ף ללא דגש ובשווא נח. גִּנְבָתִי: הב"ת בשווא נע

לא מב הִיָּה לִי: טעם נסוג אחור לה"א

לא מג רָאָה לִי-הוּא: תיבת לִי מוקפת ולא במונח

לא מו לִקְטוֹ: הקו"ף רפויה ובשווא נח³. וַיֵּאבְלוּ שָׁם: טעם נסוג אחור ליו"ד

לא מז קָרָא לוֹ: טעם נסוג אחור לקו"ף

לא מט יִצֹף: במלעיל

לא נב אֶם-אֲנִי: במלעיל

הפטרה ויצא הושע יא ז – יד י:

יא ח כְּצִבְאִים: האל"ף נחה ואינה נשמעת, קרא: כְּצִבּוּיִם. נִהַפְּדָה: הה"א בשווא נח והפ"א דגושה

יא ט בָּעִיר: הב"ת בשווא ולא בקמץ

יא י וַיִּחַרְדּוּ: הוא"ו בשווא ולא בפתח

יא ה וַיֵּשֶׁר: הטעם ביו"ד מלעיל והשי"ן שמאלית

יא יב שָׂדִי: שי"ן שמאלית

יא ג א רִתָּת: הר"ש בשווא לא בסגול, והטעם בת"ו. וַיֵּאֲשֶׁם: האל"ף בשווא נח

יא ג ב יִשְׁקוּן: הטעם בקו"ף מלרע

יא ג ג יִסְעֶר: העי"ן בצירי

יא ד וַאלֹהִים: האל"ף כלל אינה נשמעת

יא ו וַיֵּרָם: הר"ש בקמץ קטן

יא ז אֲשׁוּר: האל"ף בקמץ והשי"ן רפויה⁴

יא ח וַאֲקָרַע: וא"ו החיבור ומנוקדת בשווא, בדומה לו גם בהמשך פס' טו וַיִּבּוֹשׁ מְקוֹרוֹ וַיִּחַרְבַּ מַּעֲיָנוֹ

יא יא אֶתֶן-לָךְ גְּעִיָּא באל"ף

³ המדגיש עובר מציווי בנין קל לעבר נסתרים בנין פיעל

⁴ לא להחליף עם אשור אל"ף פתוחה ושי"ן דגושה שהוא שם עם, וכאן הוא פועל בעתיד במשמע ראייה.

יג יד קָטָבָהּ: הקו"ף בקמץ רחב, הטי"ת בקמץ חטוף (קטון) הבית בשוא נח
 יד א תִּאֲשָׁם: האל"ף בשווא נח. בְּאֵלֶיהָ: האל"ף כלל אינה נשמעת
 יד ד וְלֹא-נֹאמַר עוֹד: טעם נסוג אחור לנו"ן
 יד ו שְׂרָשׁוּ: כולם בקמץ רחב
 יד ט לְעַצְבִּים: הלמ"ד קמוצה. פְּרִיָהּ: הפ"א סגולה

ראשון של וישלח:

ד ו צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה: טעם טפחא בתיבת צֹאן. וְאֶשְׁלַחָה: הו"ו קמוצה
 ו לֹאֲדַנִּי: הא' נחה קרא: לְדַנִּי
 ח וַיִּצֶר: הו"ו בצירי
 יא קָטָנְתִּי: הטעם בטי"ת הוא גרש (אזלא גרש) ולא רביע⁵

דפי בר-אילן ויצא עה פרשנותו המיוחדת של הרד"ק לנדרו של יעקב אליעזר דניאל יסלזון⁶

הרד"ק שנחשב לאחד מאבות הפרשנות הקלסית של המקרא, כתב פירושו לאחר
 שעיין בפירושי קודמיו, רש"י אבן עזרא והרשב"ם. הרד"ק מצא בקעה מיוחדת
 להתגדר בה והציע פירוש על דרך הפשט, פירוש ייחודי מקיף וכולל.⁷
 במאמרנו ננסה לבחון את גישתו המיוחדת של הרד"ק לנדרו של יעקב,
 ונדגיש את גישתו הנדירה והמיוחדת של הרד"ק לחיי פרישות רצויים.

הבטחות הקב"ה

חלום יעקב מסתיים בהבטחתו של הקב"ה ליעקב (בראשית כח:יג-טו).

וְהָיָה ה' נֹצֵב עָלַי וַיֹּאמֶר אֲנִי ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ וְאֵלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֶתֶּלֶּךָ שָׁכַב
 עָלֶיהָ לָךְ אֶתְנַנָּה וּלְזֶרְעֶךָ: וְהָיָה זֶרְעֶךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ וּפְרֻצַּת יָמָה וְקִדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה וְנִבְרָכוּ
 בָּךְ כָּל-מִשְׁפַּחַת הָאֲדָמָה וּבְזֶרְעֶךָ: וְהָיָה אֲנֹכִי עִמָּךְ וְשִׁמְרְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר-תֵּלֵךְ וְהִשְׁבֵּתִיךָ אֶל-
 הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִסְעֶשְׂתִּי אֶת אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי לָךְ:

אנו מוצאים כאן תשע הבטחות של הקב"ה, אותן נפרט כדלהלן:

1. אני ה' – אֲנִי ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ וְאֵלֹהֵי יִצְחָק (יג)
2. הבטחת הארץ – הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֶתֶּלֶּךָ שָׁכַב עָלֶיהָ לָךְ אֶתְנַנָּה וּלְזֶרְעֶךָ: (יג)
3. הבטחת הזרע – וְהָיָה זֶרְעֶךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ (יד)
4. התרחבות גיאוגרפית – וּפְרֻצַּת יָמָה וְקִדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה (יד)
5. ברכת העמים – וּפְרֻצַּת יָמָה וְקִדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה (יד)
6. קרבת ה' – וְהָיָה אֲנֹכִי עִמָּךְ (טו)
7. שמירה – וְשִׁמְרְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר-תֵּלֵךְ (טו)
8. שיבה לארץ – וְהִשְׁבֵּתִיךָ אֶל-הָאֲדָמָה הַזֹּאת (טו)
9. הבטחה כוללת ומסכמת – כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִסְעֶשְׂתִּי אֶת אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי לָךְ: (טו)

⁵ שונה מקורן וההולכים בעקבותיו. כבר אמרנו שהרביע אינו מנהג אשכנז המערבי כי לא נהגו כך לפני היידנהיים

⁶ אליעזר יסלזון יו"ר הנהלת המכון הגבוה לתורה, אוניברסיטת בר אילן.

⁷ ראו מאמרי 'פירוש הרד"ק לספר בראשית, חדשנות ובידול מהפרשנים שקדמו לו' 'המעין' תשרי
 תשע"ב, ובגירסא מורחבת בגיליון הוירטואלי של אתר 'דעת' כסליו תשע"ב.

⁸ נראה שביטוי זה מכיר ביעקב כממשין את עושלת האבות, כפי שברכו יצחק אביו לפני שברח
 לחרון. בתחילת הפרק, וַיִּתֵּן לָךְ אֶת-בְּרִכַּת אֲבֹתֶיךָ לָךְ וּלְזֶרְעֶךָ אֶתְּךָ לְרִשְׁתָּךְ אֶת-אֶרֶץ מִגְרִיד אֲשֶׁר-נָתַן אֱלֹהִים
 לְאֲבֹתֶיךָ: (כח:ד)

נדרו של יעקב

בתגובה להבטחות הקב"ה, נדר יעקב נדר הכולל חמישה תנאים, שהם בחלקם חזרה על הבטחותיו הנ"ל של הקב"ה.

וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש: ושבתני בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלהים.

התנאים שבנדר

1. קרבת ה' – אם יהיה אלהים עמדי, זו חזרה על דברי ה' (טו) והנה אנכי עמך (כ).
2. שמירה – ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך, במקביל ל (טו) ושמרתיו בכל אשר תלך (כ).
3. לחם ובגד – ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש, תנאי שלא קדמה לו הבטחה (כ).
4. שיבה בשלום – (כא) ושבתני בשלום אל בית אבי, במקביל ל (טו) והשבתיך אל האדמה הזאת.
5. קרבת ה' – (כא) והיה ה' לי לאלהים, במקביל ל (יג) אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק.

הבטחות יעקב

יעקב מבטיח שאם יתקיימו התנאים יקיים שתי הבטחותיו לה', הקמת בית אלוקים ונתינת מעשרות. והאכן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך.

מדוע היה הנדר חיוני

השאלה הראשונה שהעסיקה את הרד"ק הייתה, מה הצורך בנדר לאחר שיעקב קיבל כבר את ההבטחה של הקב"ה בפסוקים יג–טו? הרי הבטחת הקב"ה עצמה היא הערובה לקיומה.

הרד"ק כפשוטו, טוען שיעקב לא פקפק כלל בהבטחתו של הקב"ה. הוא חשש שהחטא ימעיט את זכויותיו. בשל צמצום התנאים להם יזכה, לא יוכל לקיים את שתי הבטחותיו. נמצא שיעקב לא נדר מתוך חוסר אמונה בהבטחת הקב"ה, אלא מחשש שבגלל חטאיו יחסרו לו תנאים מינימליים נאותים שיאפשרו לו לתת לה' את הגמולים שהבטיח. ואלה דברי הרד"ק.

וידר נדר – נדר הנדר על תנאי, ולא היה התנאי לפי שהיה לבו נוקפו בהבטחה שהבטיחו האל, כי ידע שהוא יקיים לו הבטחתו, אלא לא היה התנאי אלא מפחדו שמא יגרום החטא, ולא יהיה ההבטחה קיימת, ולא ישוב אל בית אביו ולא יוכל לעשות מה שנדר. (יט)

נראה שהרד"ק הוא היחיד מבין קודמיו שעוסק בשאלה מהותית זו¹⁰.

⁹ בשלב זה אנו רואים את הביטויים 'אם יהיה אלה' עמדי, ואת הביטוי והיה ה' לי לאלהים' כשני תנאים מקבילים, המהווים את הפתיחה ואת הסיום לרשימת תנאיו של יעקב. בהמשך נראה שהרד"ק סוטה מגישה זו.

¹⁰ גם רש"י, גם הרשב"ם וגם א"ע מזכירים את המוטיב של 'שמא יגרום החטא', אך לא כאן כרד"ק, אלא בפירושם לדברי יעקב בפרשת וישלח (בראשית לב:יא), 'קטונתי מכל החסדים ומכל האמת'.

בחירת תנאי הנדר

הרד"ק נאמן לעשיטתו על פיה ביקש יעקב רק קיומם של תנאים מינימליים, שיאפשרו לו לקיים את נדרו. מכאן בקשתו לצרכיו הבסיסיים כמו בגד ולחם, ושובו בשלום אל בית אביו. וכך כתב הרד"ק:

לחם לאכול – לא שאל יתרון אלא צרכו לבד כדי שיחיה, ומים לא היה צריך לשאול כי בכל מקום ימצא אדם מים לשתות בחנם. ושבתי בשלום – באשה ובבנים, כי זולתם לא יהיה שלום לו, ולא לאביו ולא לאמו, כי הוא לא יוכל לקחת אשה מבנות כנען.

מסתבר שגם כאן הרד"ק יחיד בפרשנותו, שהרי קודמיו רש"י ורשב"ם רואים בתנאי הנדר חזרה פשוטה על הבטחות הקב"ה. אין הם עוסקים כלל, לא בסיבה ובצורך לידור ולא בפירוש תנאי המיוחדים של הנדר.¹¹

ראינו בפסוק כא לעיל 'וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים', את התנאי החמישי לקיום נדרו של יעקב. מסתבר שהרד"ק רואה בפסוק זה את ההבטחה הראשונה בנדרו של יעקב. לפיכך על פי הרד"ק הציג יעקב ארבע תנאים ולא חמישה, והבטחותיו גדלו משתים לשלוש.

נסביר על פי הרד"ק את שלוש ההבטחות, שכן גם כאן חורג הרד"ק מהפרשנים שקדמו לו.

הבטחה ראשונה, וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים – יתרון הפרישות הטוטלית

גישתו כאן ייחודית ולא מצינו כמותה אצל קודמיו וכנראה גם לא אצל הבאים אחריו. הרד"ק מפרש את ההבטחה 'וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים', כהתמסרות טוטלית לעבודת ה', וכפרישה מלאה מעסקי העולם הזה. וכך כתב:

"וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים – ר"ל שיהיה מתבודד לעבודת האלהים ולא יתעסק עוד בעסקי העולם כל ימיו".

בנאמנות מלאה לגישתו, הוא משמיע לנו בפירושו לפסוק בפרשת "וישלח", שיעקב אכן מימש הבטחה זו. יעקב פרש מהאישה ופרש מענייני העולם הזה. כך כתב הרד"ק על יעקב לאחר חטאו של ראובן. (בראשית לה:כב), וַיְהִי בִשְׁכֵן יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ תְּחֻמָּה וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת בְּלֵהָה פִּלְגֶשֶׁת אֲבִיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַיֵּהָיוּ בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר:

וישמע ישראל – ופירש מן האשה, זהו שאמר "וַיֵּהָיוּ בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר" כי לא היה לו עוד בן, והיה פורש כל ימיו מאשה ומדרכי העולם, והתעסק בעבודת האל, זהו שאמר וַיֵּהָיוּ ה' לִי לֵאלֹהִים.

א"ה: רש"י פירש בסוף הפרשה (לא נ) על אִסְתָּעָה אֶת־בְּנֹתַי פירש: למנוע מהן עונת תשמיש. כמבואר בהלכות יום הכיפורים על עינוי זה. רד"ק מביא שם את פירוש חז"ל, אבל מקדים: אם יחסרו דבר מערכו, או שלא תנהג בהן דרך כבוד, כי כל זה הוא 'ענוי' לנשים הנכבדות.

לפי זה לא יכול יעקב להפקיע את עצמו מחיובו ומהבטחתו ובריתו. יתכן שלפי רד"ק יעקב קיבל את רשות לאה וזלפה (מבלהה הוא כנראה פרש אחרי מעשה ראובן, ורחל כבר מתה).

¹¹ ראו לדוגמה רש"י על פסוק כ' 'ונתן לי לחם לאכול, כמו שאמר כי לא אעזבך'. ועיינו גם ברשב"ם על פסוק זה, 'ושבתי בשלום, כמו שאמר לי והשיבותיך אל האדמה הזאת'. הא"ע אינו טורח לפרש פסוקים אלה כלל.

על פי גישתו הייחודית משובחים אלה הפורשים מחיי העולם הזה, ודבקים בבורא עולם בכל עת, בבחינת 'וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים'.

הבטחה שנייה – 'והאבן הזאת... תהיה בית אלהים'

על פי הרד"ק הבטחתו השנייה של יעקב מתייחסת להקמת בית אלוהים. גם כאן חורג הרד"ק מפרשנותם של רש"י ושל הרשב"ם¹² ומביא שתי אפשרויות למימוש הבטחתו של יעקב. יעקב הבטיח שבשובו לארץ יקים בית תפילה ומזבח לכל עובדי ה'. או פירוש נוסף, הקמת משכן ומקדש, שייבנו לאחר כיבוש הארץ בידי בני ישראל. ואלה דבריו:

ועוד נדר שהמקום ההוא שעם בו האבן מצבה יהיה בית הא-להים, כלומר שיבנה עם בית ומזבח לבוא עם כל עובד אלהים ולהתפלל ולעבוד עם לאלהים ולא לזולתו, או פירושו יהיה בית אלהים, שיצוה לבניו, כי ברשתם הארץ יעשו עם בית האלהים.

הבטחה שלישית – וְכָל אֲשֶׁר תִּתֵּן לִי עֹשֶׁר אֶעֱשֶׂה לָךְ:

אם שתי ההבטחות הראשונות היו מהתחום הדתי רוחני, עובר יעקב בהבטחתו השלישית למישור הכלכלי. יעקב מבטיח להעלות מעשר ליראי ה' ולעובדיו. כדרכו, מביא הרד"ק גם את המדרש, המייחס את הבטחת יעקב להפריש לעבודת ה' שבט לוי, בבחינת הפרשת מעשר גם מילדיו. וכך כתב:

ועוד נדר וכל אשר תתן לי עֹשֶׁר אֶעֱשֶׂה לָךְ, כלומר אתן מעשר מהרכוש ומהמקנה שתתן לי ואתנו לאנשים שיצטרכו מהיראי אלהים ועובדים אותו. ואמרו (ב"ר ע') כי גם על הבנים אמר שיעשר, וכן היה לוי המעשר שהיה מתעסק בעבודת האל יותר משאר אחיו ולמדו יעקב בהתבודדו ומסר לו סודות התורה והחכמה.¹³

סיכום

פרשנות הרד"ק לסיפור נדרו של יעקב מאפשרת לנו להציג בצורה נאותה את ייחודו של פירוש הרד"ק לספר בראשית¹⁴, ואת גישתו המיוחדת שחרגה במודע מגישת הפרשנים המעטים שקדמו לו.

כט כה וְהָיָה הָאֵל לְאֵה מוֹבָא כֵּאֵן מֵאֵמֶר מֵאֵת הָרֶב יֵאִיר פֶּרֶנֶק נֶרֶ"ו רַב הַיִּשׁוּב עֲמוּנָה אַע"פ שִׁאֲנוּ לְשׁוֹנֵי-דִקְדּוּקִי

והנה הוא לאה

על הרובד הנסתר והמפתיע של המציאות

"וַיְהִי בְּעֶרְבַּ וַיִּקַּח אֶת לֵאָה בְּתוֹ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו ... וַיְהִי בִבְקָר וַיְהִי הוּא לְאָה ...". על לבן – אין לנו שאלות, שהרי הוא ידוע כרמאי וחמדן. אולם – כיצד לאה אמנו שיתפה פעולה עם אביה? מדוע לא זעקה – אינני רחל!¹⁵

¹² גם רש"י וגם הרשב"ם מתעלמים לחלוטין מהביטוי 'בית אלהים'. רק א"ע מביא פירוש דומה לפירושו הראשון של הרד"ק, בית אלוהים-מקום קבוע לתפילתו.

¹³ בציטוט דברי המדרש על מתן מעשר מבניו, חולק הרד"ק על פירושו של א"ע. א"ע סבור ש'אין בתורה שיתן האדם מעשר בניו'.

¹⁴ הרד"ק פירש את כל ספרי הנביאים והכתובים, והותיר כנראה את פירוש התורה לסוף עבודתו. בידנו רק פירושו לספר בראשית, ונראה שלא הספיק לפרש את החומשים האחרים.

¹⁵ יתירא על זאת, על פי המדרש אף רחל עצמה שיתפה פעולה – "שמסר יעקב לרחל סימנים, וכשראתה רחל שמכניסין לו לאה אמרה עכשיו תכלם אחותי, עמדה ומסרה לה אותן סימנים"

ראשית, יש לשים לב שלאחר גילוי התרמית, יעקב לא טוען שקידושיו הינם מקח טעות ואינו מעוניין כלל בלאה (ומתעקש לדבוק ב'הסכם' הקודם). אלא, הוא מבקש להתחתן גם עם רחל, תמורת עוד שבע שנות עבודה. גם לאחר שנות העבודה הארוכות, בשעה שיעקב מזכיר את כל יחסו של לבן אליו, וכיצד החליף לבן משכורתו וכיוצ"ב (בסוף הפרשה), הוא אינו מזכיר במילה אחת את מעשה הרמייה של החלפת הכלות.

דומה אם כן שלאחר מעשה – יעקב מקבל את הנישואין עם לאה. ויש לבאר – מה התחולל בנפשו של יעקב, וביניהם, עת הגיע הבוקר. וממילא נבין גם מה הייתה מחשבתה של לאה בכל המעשה.

מצאנו במדרש (תנחומא ויצא יב) – "כיון שילדה רבקה עשו ויעקב, נולדו ללבן שתי בנות לאה ורחל, שלחו אגרות אלו לאלו והתנו ביניהן, כדי שיטול עשו את לאה, ויעקב רחל, והיתה לאה שואלת במעשה עשו, והיתה שומעת שמעשיו רעים, והיתה בוכה בכל שעה לומר כך עלה גורלי לרשע הזה, ומתוך כך נעשו עיניה רכות, שנאמר ועיני לאה רכות. ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה, למה שנאמר שמועה טובה תדשן עצם".

א"ה: לפי המדרש הזה היו לאה ורחל זקנות מופלגות. ומשום מה, כשעשו היה בן ארבעים לא הלך לחרוץ¹⁶ לקחת את לאה אלא נשא נשים כנעניות, ואחריהן את בת ישמעאל.

לאה, הבכורה בן הבנות, גדלה מקטנות עם הידיעה – היא מיועדת לעשיו. נוכח מעשיו הרעים – ליבה שבור, והיא 'בוכה בכל שעה'¹⁷. אלא, שכל 'השידוך' אכן משתבש ומתהפך כאשר לאה שומעת שיעקב גנב את בכורתו של עשיו. נראה שכבר שכבר מאז ואילך לאה רוקמת תוכניותיה, כיצד גם היא תהיה לרעיית יעקב, שנהיה שנהיה לבכור הבנים.

וזה לשון המדרש (שם יא; וכן בבראשית רבה ע,יט) המשחזר את הדו-שיח המצמרר שהיה בין לאה ויעקב באותו הבוקר:

כל הלילה היתה עשה עצמה כרחל, כיון שעמד בבקר והנה היא לאה, אמר לה בת הרמאי למה רמית אותי, אמרה לו ואתה למה רמית אביך, כשאמר לך האתה זה בני עשו, ואמרת לו אנכי עשו בכורך, ואתה אומר למה רימיתני, ואביך לא אמר בא אחיך במרמה.

יעקב אכן פונה אליה בתחילה במילים קשות – למה רימית אותי, עשית כמעשה אביך הרמאי. אך היא מחזירה כנגדו – ואתה למה רמית אביך. אתה הוא שאמרת ליצחק – אנכי עשיו בכורך. לאור דברינו לעיל נראה שאין באמירתה זאת רק בחינה בחינה של 'קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים'. אלא, דבריה עמוקים הרבה יותר – כשם שאתה הבנת שהבכורה וברכתו של יצחק שייכת באמת לך, כך גם אני הבנתי

(רש"י שם). אמנם, רצתה רחל שלא להאחזתה לא תתבייש, אך כיצד נטשה את האמת ומחויבותה ליעקב? לאור דברינו לקמן, אף רחל הייתה בסוד העניינים של מהלכיה של לאה אחותה.

¹⁶ שמעתי פירוש חריף למה לא חששה רבקה שעשו עלול לרדוף אחרי יעקב אצל לבן, כי עשו פחד שלבן יחתוך את ראשו לעשות ממנו תרפים...

¹⁷ יתירא מזאת, המדרש (שם) מבאר שמתוך השידוך הנ"ל יעקב עצמו נרתע מלבקש את לאה – "אמר יעקב בשביל הברכות היה מבקש להרגי, וכשאטול את לאה אשתו, מי יודע אם יניח למחלת בת ישמעאל, ויבוא עלי ויאמר לי, לא דיך שלקחת בכורתי וברכתי, אלא עוד נטלת ארוסתי, לפיכך אמר ללבן אעבדך שבע שנים ברחל וגו', אילו כן יש אדם שנוטל אשה ומניח את הגדולה ונוטל את הקטנה, אלא ללמדך שהיתה לאה יושבת לשמו של עשו".

הבנתי שאני צריכה להיות רעייתך. השידוך לעשיו היה מפני שהיה בכור הבנים, אולם משעה שקיבלת את הבכורה – שבתי גם אני אליך. יודע אתה שפעמים האמת האמת הנסתרת מתגלה בעקלקלות, ולפיכך היית צריך להתאמץ ולהשיג את הבכורה בתחבולה. כך נהגתי גם אני.

וכן ביאר המגיד מקוזניץ (עבודת הקודש שם) –

... ונראה לבאר תשובתה על פי שכל, דהנה יעקב אמר לאביו אני עשו בכורך ופירש רש"י אנכי הוא אנכי אבל עשו בכורך עי"ש, ואפשר כפשוטו כיון שקנה הבכורה נכלל חלק עשו בקרבו ואמר האמת כאשר הוא אני עשו בכורך ממש. והנה ידוע כי כל יראתה של לאה היתה כיון דאמרו אינשי הגדולה לגדול והקטנה לקטן. אבל מכיון שאמר יעקב אני עשו בכורך באמת כי נכלל עשו עם הבכורה בקרבו אם כן לאה חלקו מן השמים. וזה שהיתה תשובתה נצחת לא כן צוח לך אביך עשו ואת ענית, על כן אני חלקך וראויה לך להיות אשתך.

וכאמור, יעקב אבינו מקבל את דבריה, ומקבל אותה להיות לרעיתו. יעקב מבין שזיווג מפתיע זה – נכון וראוי הוא, מעבר למה שחשב בתחילה. כאביו שאמר לאחר מעשה – 'גם בְּרוּךְ יְהוָה'. ואמנם, זכתה לאה להיות עיקר ביתו של יעקב – 'וַיִּבְדְּנוּ אֱלֹהִים אֹתוֹ וַיְבָרֵךְ טוֹב הַפֶּעַם וַיִּבְלְנוּ אִישׁוֹ כִּי יִלְדֻתוֹ לוֹ שְׁשֶׁה בָּנִים וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ וַיִּבְלֶה' (ל כ).

א"ה: יש להעיר על זה שהתורה חוזרת כמה פעמים על היות לאה שנואה, גם בהולדת זבולון משאלת לב לאה סוף סוף: הַפֶּעַם וַיִּבְלְנוּ אִישׁוֹ! גם לא בוצעה החלפה של רחל תמורת לאה לעשיו. ואמנם הביא רש"י בפסוק כב: זכר לה שמסרה סימניה לאחותה, ושהיתה מזירה שלא תעלה בגורלו של עשו שמה יגרסנה יעקב לפי שאין לה בנים, ואף עשו הרסע כך עלה בלבו כששמע שאין לה בנים. הוא שייסד הפייט (קרובות דר"ה שחרית) האלדמון [=עשו] ככט [כשהביט וראה] שלא חלה [לא נתעברה וילדה], לכה [רצה] לקחתה לו ונתנה לה:

ולדורות עולם –

בפנימיות ובחסידות מבואר שלאה אמנו היא בבחינת 'עלמא דאתכסיא'. הרובד הנסתר והפנימי של המציאות. הרובד הנעלם שאינו מתיישב תמיד עם המציאות הפשוטה והנגלית, ואשר על כן – נסתר הוא.

בהנהגת העולם הרגילה הנסתר – נשאר נסתר, ומשפיע על העולם דרך דרכי הטבע הנגלות. אך לעיתים – הוא לפתע מאיר ומציץ מבין החרכים, והופך סדרי עולם. "וַהֲנִיָּהּ הוּא לְאָה". ללמדנו, שאף אם לעיתים לא כל התוכניות שלנו מתגשמות, ודברים אחרים מופיעים לפתע בעולמנו, יש זמנים שטוב וראוי שכך יהיה, ויש לקבל אותם באהבה. לתת למלכו של עולם, שהוא אל מסתתר, לנהל את עולמו.

ויש להאריך בזה, אך אין כאן מקומו.

אַבְנֵי אֶתֶר אֵל מְסֻתָּת, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעַ (ישעיהו מה, טו).

שבת שלום ומבורך

יאיר פרנק

כט כז אליהוא (הג'גים)¹⁸ ונתנה לך גם את זאת בעבדה אשר תעבד עמדי עוד שבע שנים אחרות:

הייתי מצפה להפסק אחרי 'זאת'. נראה לי כי רצו ליצור הרגשה שלבן עוצר את הדיבור לפני הימכה שמנחית על יעקב. כלומר הקביעה שיצטרך לעבוד אצלו עוד שבע שנים למען רחל.

א"ה: הרביע במילה זאת מפסיק קטן ביחס לזקף במילה עמדי. יתכן להוסיף לדברי ידידנו שהרישא של הפסוק מסתיים במילה זאת מלא שבע זאת, וזו סיבה נוספת להפסיק בזאת השני, ואעפ"כ ההפסק בעמדי.

ל טו אליהוא (הג'גים) גם את דודאי בני. נדמה לי כי גם חז"ל לא מצאו הסבר לחלוקת התיבות פה. רק ניתן לומר כי זאת כביכול למען נוחות הקריאה. לא הבנתי מה קשר חז"ל לכאן.

ל לה וחום בפשבים ראב"ע: וכל חום - שחור; והוא שם התואר, כמו 'פעול', ובמשקלו "סוג לב" (מש' יד, יד).

משום מה לא באו דברי ראב"ע על פסוק לא וכל שם חום הוא שם תואר כמו פעול, ומשקלו סוג לב (משלי

הרב משולם ראטה בספר מבשר עזרא

פ' ויצא לי ל"ה וכל שם חום הוא שם תואר כמו פעול, ומשקלו סוג לב (משלי

י"ד י"ד) ע"י לעיל ועי"ש בפ' משלי וגם בפ' ומלך אלקום עמו (משלי ל') וצחות

דף נ"ח ודף צ' ע"א ושפת יתר סי' ל' ושפה ברורה כ"ו ומאזנים נ"ו ופ' נח פ' טרף

בפיה ותהלים בעצומיו חלכאים.

אבן עזרא תהלים י: בעצומיו ידיו ורגליו שיש להם כח עצום ונכון הוא כאשר מצאנו (במדבר כד ח) יגרם - ישבר גרם, והוא מהבנין הכבד [פיעל], ומצאנו ככה מהקל [צפניה ג ג] לא גרמו לבקר הנה יהיה עצם והאחרון עצמו מהכבד גם יהיה מהקל והנה יהי טעם בעצומיו השוברים העצמים.

צחות עריכה חדשה עמ' 110

ותעו האומרים כי סוג לב (משלי יד, יד), <כח ע"ב> פעול רק הוא תואר השם, צ"ח כי הכל סג"א איננו פועל יוצא ואיך ימצא

ממנו פעול, צ"ח גם כן אלקום עמו (משלי ל, לא) איננו פעול כאשר אמרו אנשי הדקדוק, רק הוא שם הפועל כמו ביד

לאאוקל קום (איכה א, יד), ודרך אחרת צ"ח לא יתכן בפירוש, צ"ח הלא הראה כי מלת קם מהפעלים העומדים היא, והנה

צ"ח ראה למעלה דף ד' ע"א ומ"ש בסימן י"ב. (עמ' 12).

צ"ח לא נמצא כן במקרא, וצ"ל: פלו סג"א (תהלים נג, ד).

צ"ח כי הפועל העומד פעולתו עומדת בעצמו ולא תצא לאחר.

צ"ח כדעת אנשי הדקדוק, שמלת אלקום הוא פעול.

צ"ח ר"ל: לפרש כן.

ל לז משה רענן פרשה וטבעה שבת בשבתו ויצא עה ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולזו וערמון ויפצל בהן פצלות לבנות מחשף הלבן אשר על המקלות:

קסטניה

זיהוי עץ הערמון ששימש את יעקב ב"תרגיל" שעשה ללבן נתון למחלוקת המפרשים והחוקרים. בעברית בת זמננו מכונה בשם ערמון עץ הקסטניה (Castanea) הנקרא באנגלית Chestnut Sweet. עץ זה ידוע בזכות פירותיו הנאכלים קלויים, כמרכיב

¹⁸ <http://www.hagigim.com/phpBB3/viewtopic.php?f=10&t=415>

בתבשילי קדרה או כמחית. עץ הקסטניה הוא עץ נשיר גדול היכול להגיע לגובה של 20–25 מטרים. ניתן להפיק מהערמון עץ משובח המתאים לבניית רהיטים, חביות וגדרות. שימוש מעניין היה לערמון בתקופת מלחמת העולם הראשונה. חיים ויצמן (הנשיא הראשון של ישראל) שהיה כימאי במקצועו ייעץ לבריטים להפיק מפרי הערמון אצטון לצורך ייצור אבק שריפה. ילדים מכל רחבי בריטניה התגייסו לטובת המאמץ המלחמתי ואספו ביערות את פרי הערמון.

זיהוי הערמון עם הקסטניה הוא על פי מסורת פרשני אירופה. רש"י בפרשתנו כתב: "וערמון – קשטיני"ר בלע"ז". השם ערמון מופיע גם ביחזקאל (לא, ח) בהקבלה לארזים ולברושים: "אַרְזִים לֹא-עֲמָמָהּ בְּגַן-אֱלֹהִים בְּרוּשִׁים לֹא דָמוּ אֶל-סַעֲפָתָיו וְעֲרֻמָּנִים לֹא-הָיוּ כְּפִרְאָתָיו כָּל-עֵץ בְּגַן-אֱלֹהִים לֹא-דָמָה אֵלָיו בְּיָפוֹ: "גם כאן פירש רש"י: "וערמונים – קאשטיני"ש בלע"ז". הרד"ק שנולד בפרובנס, אזור עשיר בעצי קסטניה, כתב בפירושו לפסוק ביחזקאל: "וערמונים – כמו ולוז וערמון שהוא אילן שקורין קשטיני"ר בלע"ז". בספר השורשים (ערך "ערס") כתב: "... הם הנקראים בלשון רבותינו דופלי וכן אמר התרגום ודלוב. ואומרים כי הוא האילן הנקרא בלעז קשטיני"ר".

פרי הקסטניה (ערמון) צילם: Firo002

דולב

מסורת זיהוי אחרת מתבססת על כך שרוב המקורות העתיקים מזהים את הערמון עם העץ דולב. אונקלוס (בראשית, שם) מתרגם: "ונסיב ליה יעקב חטרין דלבן רטיבן ודלוז ודלוב, וקליף בהון קלפין חירין קלופ חיר דעל חטריא". בתלמוד אנו מוצאים: "... ערמונים דולבי אלמוגין כסיתא" (ראש השנה, כג, א) ובירושלמי (כתובות, פ"ז ה"ז): "הוסיפו עליהן אלונים ערמונים אלמוגים. אלונים בלוטים, ערמונים דולבי, אלמוגים אלונים". באופן דומה מפרשים גם הפשיטתא (דולבא) ורס"ג בפירושו על התורה (דלב). גם בערבית בת זמננו נקרא הדולב המזרחי (Platanus orientalis) בשם דלב (دلب). בתרגום השבעים ערמון הוא platanos ובולגטה platanus. כל התרגומים שסקרנו מזהים בין הערמון – דולבא והמין דולב מזרחי. המפרשים הסבורים שהערמון הוא הקסטניה נאלצו לטעון שהדולב הוא שם נרדף לערמון.

דולב

מה להדס ולדולב?

אחד מהמפתחות להכרעה בין שתי מסורות הזיהוי שהצגתי עשוי להגיע מכיוון לא צפוי והוא סוגיה העוסקת בזיהוי "ענף עץ עבות", אחד מארבעת המינים במצוות נטילת לולב: "תנו רבנן: ענף עץ עבת שענפיו חופין את עצו. ואי זה הוא? הוי אומר זה הדס. ואימא זיתא? בעינן עבת וליכא. ואימא דולבא? בעינן ענפיו חופין את עצו וליכא..." (סוכה, לב, ב). פירוש: שנו חכמים: נאמר: "וענף עץ עבת", והכוונה לעץ שעליו חופים אותו וזה ההדס. מקשים: ואולי זה הזית שגם ענפיו חופים את עצו? ומשיבים: צריכים אנו שהעלים יהיו כעין "עבת" כלומר

שרשרת ואין זה מתקיים בזית. ושואלים: ואולי זה הדולב (ערמון) שעליו עשויים כעין מקלעת? ודוחים: אף שעליו אכן עשויים כמקלעת, מכל מקום אנו צריכים שיהיו ענפיו חופים את עצו ודבר זה לא קיים בדולב.

בהתבססו על דברי הגמרא דחה רבינו תם את זיהוי הדולב עם הקסטניה בטענה שעץ זה אינו קלוע: "ערמונים - מכאן מוכיח רבינו תם דערמונים אין זה שקורין קשטני"ס. דהא בפ' לולב הגזול אמר: ענף עץ עבות, שענפיו חופין את עצו. ואיזה? הוי אומר זה הדס. ופריך, ואימא זיתים? בעינן עבות וליכא. ואימא דולבא, ואי ערמון שהוא דולבא היינו קשטני"ס מאי פריך, הלא אינו עץ עבות" (בבא בתרא, פא"א). רש"י (סוכה, לב"ב) כתב: "דולבא - עץ ערמון, קשטני"ר, קלוע הוא אבל אין עליו רצופין לכסות כל עצו".

דלקות עיניים

דיוסקורידס שהיה רופא ובוטנאי וגם גלינוס הרופא תיארו את הערמון כגורם לגירויים משום שעליו מכוסים בשערות דוקרניות. הערמון בשמו הנוכחי לא גורם לגירויים מסוג זה וגם איננו חלק מנוף הארץ וארם נהריים המקום שבו, על פי המסופר בספר בראשית, השתמש יעקב בערמון. התיאור של דיוסקורידס וגלינוס הולם את הדולב המזרחי משום שעליו מכוסים בשערות עדינות המוסעות על ידי הרוח וגורמות לדלקת עיניים. מסיבה זו ממעטים לשתול את הדולב כעץ נוי ובארצות אחדות אף עוקרים שדרות של עץ זה. יש המפרשים את השם ערמון כנגזרת של המילה ערום משום שגזעם של העצים בהיר וחלק בגלל התקלפות הקליפה ונשירתה בשכבות דקות, תופעה הקיימת בעצי הדולב המזרחי (בעצים זקנים הגזע מסוקס).

בעיה שאין לי פתרון ראוי עברה היא שאלת ר"ת על זיהוי הדולבא עם קשטני"ר. לכאורה גם לדולב המזרחי אין עלים "קלועים" (כלשון רש"י). רעיון שיש לבדוק הוא האפשרות שכוונת המונחים "עבת" ו"קלוע" היא למבנה העלים המפורץ המעניק להם מראה של אצבעות האוחזות זו בזו. ז. עמר הציע שההחלפה בין הדולב המזרחי והקשטני"ר (Castanea) נגרמה בגלל הדמיון החיצוני בין פירותיהם העטויים ב"קוצים". א"ה: בלי קשר לזיהוי הערמון, התלמוד שואל "ואימא דולבא". כלומר הדולב יש לו ענפים חופים. אם זיהוי הדולבא הוא ודאי נצטרך איך-שהוא לפרש ולהתאים את שאלת התלמוד למציאות.

ל לח אליהוא (הגיגים) ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים בשקתות המים אשר תבאן הצאן לשותות לנכח הצאן ויחמנה בבאן לשותות:

כל הפסוק קשה לחלוקה. נראה לענ"ד כי הביטוי 'אשר תבאן הצאן לשותות' בסוגריים, אף כי ההפסק לפניו.

כי 'לנכח הצאן' בודאי מוסב על 'ויצג'.

א"ה: ברור שבשקתות המים הן הסבר למילה ברהטים, אפשר לדון על אשר תבאן הצאן לשותות אם זה המשך להסבר הזה "סוגריים" שלפני האתנח. כנראה לפי הטעמים מתפרש אשר תבאן הצאן כאשר. והסוגריים נגמרו עם האתנח.

ר' שמואל: אכן, הראשונים פירשו שהמילים לנכח הצאן - חוזרות על ויצג את המקלות. (ופירוש 'אשר תבאן הצאן לשותות' א. כאשר, רד"ק. ב. במקום, ע' אונקלוס 'אתר'. ג. אשר [שם] - כן נראה ברש"י). אבל יש בחז"ל פירוש שהכונה שבאות הנקבות לשותות "לנכח הצאן" הזכרים, ע' למשל במדרש שכל טוב. וכבר העיר על כך במלבי"ם, להלן.

הכתב והקבלה:

(לח) אשר תבאן. המפרש אשר תבאנה במקום שתבאנה, הנגינה עומדת נגדו, כי היה האתנח ראוי תחת הצאן השני שבו פסק הדבור, אמנם פירוש אשר תבאן כדי שתבאנה, כמו אשר ייטב לך, ואשר תרבון מאד שפי' כדי שייטב לך, וכן כאן כדי שתבאנה הצאן לשותות לנכח

הצאן, אלה תבאנה נכח אלה כדרכן בבואן לשתות, ומתוך שדוחקות זו את זו ימצאו העתודים מקום לעלות ויחמנה, ולפי"ז הכל דבור אחד מן אשר תבאן עד ס"פ (רל"ש).

מלבי"ם:

וז"ש אשר תבאן הצאן לשתות לנכח הצאן ששעורו אשר תבאנה הצאן לנוכח הצאן, צאן מול צאן,

ל לט וַיִּחְמוּ הַצֹּאן בספר מבשר עזרא של הרב משולם ראטה

מאזנים ל"ד ע"ב כי "נמצא בל"ר נקבות בעתיד כמו הזכרים כמו "וכל הנשים יתנו יקר", וכ"כ בפ' ויצא פ' ויחמו הצאן, וזה סותר למ"ש במגלת אסתר ובקהלת בפ' וישחו כל בנות השיר, כי שב למלת כל—וכוונתו שם כי מלת כל פירושה כמו כלל. וע"ש במ"ש בקהלת ובאסתר עה"פ וכל הנשים.

לא כד אליהוא (הגיגים) וַיֹּאמֶר לוֹ הַשֹּׁמֵר לֵךְ פְּנֵי-דָבָר עִם-יַעֲקֹב מְטוֹב עַד-רָע: לא כט [ואלהי אביכם אמשו] אָמַר אֵלַי לֵאמֹר הַשֹּׁמֵר לֵךְ מִדָּבָר עִם-יַעֲקֹב מְטוֹב עַד-רָע: הפסק גדול אחרי יעקב. משונה בעיניי, כי הייתי מצפה להפסק אחרי 'לך', וכן גם לפני 'השומר'.

א"ה לפני הַשֹּׁמֵר יש רביע, יש כאן הבלטה על השם יעקב.

לא לד אליהוא (הגיגים) וַיִּחְלֵל לְקַחְהָ

לשון עבר רחוק. לעומת ויעקב הלך לדרכו, שהוא לעומת מעשי לבן. ר' שמואל: גם כאן יכול להתפרש: אבל (למרות ההכחשה והחיפוש) רחל לקחה. גם יכול להתפרש: ובנתיים (כשיצא ללכת מאהל לאה לאהל רחל - חזקוני) רחל לקחה. (דוקא לא עבר רחוק. ועיין גם שכל טוב: ורחל לקחה את התרפים. ממקום שהיו שם מוצנעים. גם מזה משמע, שזה לא היה מקום החבאתם מקודם, אלא שלאור החיפוש המדוקדק - הלכה והעבירה אותם למקום 'בטוח' יותר...).

פן לחכם ויחכם-עוד

אני מבקש מאוד ממי שיש לו הערות שלא ימנע מלשולחן אלי

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע

שם): www.ladaat.net/qilionot.php

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בכתובת: maanelashon@gmail.com

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותגים ☺